

Chas W. Freeman, Jr.

OM INNFLYTELSESSFÆRER

Sikkerhet er en forutsetning for ethvert samfunns trivsel, dets velferd og økonomi. Gjennom historien har nasjoner søkt å oppnå sikkerhet ved å grunnlegge imperier, sikkerhetssoner (*cordons sanitaires*), bufferstater så vel som militære, økonomiske politiske eller kulturelle sfærer, som de påberoper seg å ha strategisk interesse av å dominere. Det er mange måter å sikre seg dette på, mellom annet med ordninger basert på de skiftende koalisjoner for maktbalanse. En stat vil naturligvis heller ha venner enn fiender ved sine grenser, og når stormakters sikkerhet blir utfordret, er det naturlig at de forventer lydighet av mindre stater framfor motstand. Et nærliggende eksempel er den forsiktige politikken som Canada og Mexico fører overfor USA, begge tidligere utsatt for US-aggresjon.

Nasjoner og imperier vokser og minker. Det skjer ved at de samhandler politisk, økonomisk og militært i regionene nærmest dem eller gjør seg avhengige av dem. Noen stater søker beskyttelse hos mektigere stater, mens andre motsetter seg og forkaster hegemoni. Hegemoni avler underkastelse. Innflytelsessfærer er resultater av staters politiske manøvrering (*statecraft*) for å demme opp mot potensielle konkurrenter.

Hvorfor innflytelsessfærer blir dannet

USAs utenriksdepartement erklærte 6. mai 2021 at «USA ikke anerkjenner innflytelsessfærer».¹ Sett i lys av Amerikas stadige insistering på at Monroe-doktrinen fortsatt gjelder, er ikke dette bare ironi.² USA nekter å anerkjenne og respektere at andre nasjoner har innflytelsessfærer eller at de har rett til å etablere slike. Samtidig insisterer USA på å opprette sin egen innflytelsessfære som ikke lenger er avgrenset til Vesten, men gjelder hele verden uten at det er offisielt uttalt. For eksempel fortsetter USA med å holde Cuba og andre land i Latin-Amerika, som Venezuela, under hælen. De hevder fortsatt at Russlands forsøk å innlemme Georgia eller Ukraina i sin innflytelsessfære er illegitim mens de insisterer på retten til å inkludere disse landene i sin egen sfære ved å åpne for deres medlemskap i NATO. USA tyr stadig til trusseldiplomati og økonomisk krigføring mot land i Afrika, Asia, Australia, Europa, Nord- og Sør-Amerika for å nekte kinesiske selskaper å investere i telekommunikasjoner og infrastruktur. USAs politikk i områdene ved India og Stillehavet går ut på å opprettholde USAs militære overlegenhet og videreføre det system av nav- og håndtakallianser («hub-and-spoke alliances») som er satt i verk for å videreføre omringingspolitikken («contain-

ment») fra den kalde krigen. I Midt-Østen, hvor amerikansk innflytelse er tydelig minkende, konsentrerer de seg nå om slå tilbake Irans økende innflytelse som er en følge det rotet som de amerikanske intervensjonene i Afghanistan, Irak, Libanon, Syria og Yemen har greid å skape.

Innflytelsessfærer bekrefter en eksklusiv rett til å overvåke og delta i andre lands interne saker eller i andre lands utenrikspolitikk, eller på andre områder som økonomisk politikk, teknologisk utvikling, politisk-militære forhold etc.. Innflytelsessfærer er i seg selv manifestasjoner av internasjonal konkurranse mellom parter som er *prinsipielt* likeverdige. Selve begrepet om innflytelsessfærer ble i likhet med mange andre momenter i utøvelse av moderne politisk manøvrering dannet ved den maktbruk mellom de innbyrdes konkurrerende stater som lå til grunn for dannelsen av det europeiske statssystemet.³ Slike manifestasjoner kan være formelle, eller uformelle, defensive eller dominerende. – Monroe-doktrinen fra 1823 var som kjent den første formelle erklæring om innflytelsessfære med sikte på å holde stater i andre verdensdeler utenfor USAs maktradius av hensyn til USAs egen sikkerhet.⁴ Men ordet «innflytelsessfære» ble ikke brukt i internasjonal diplomati før 1885.⁵

Elitene i samfunn innenfor innflytelsessfærene er tilbøyelige til å lære seg språket i sfærens dominerende nasjon, og til å tilpasse seg dens industrielle og militære standarder, kulturelle og kommersielle praksiser. De lar sine barn studere ved den dominerende nasjonens utdanningsinstitusjoner og tiltrekkes av de fordeler og tjenester den tilbyr framfor rivalenes.

Termen «innflytelsessfære» dukket først opp ved oppdelingen av Afrika på Berlin-konferansen 1884-85, som slo fast hvilke deler som skulle domineres av Storbritannia, Belgia, Tyskland, Italia, Portugal, og Spania. I 1885 inngikk Storbritannia og Tyskland en tosidig avtale om hvordan Guinea-bukten skulle kontrolleres. Begge godtok å ikke utfordre den andre partens interesser i området. I 1890 gjorde de en tilsvarende avtale om innflytelse i Øst-Afrika.

Begrepet om innflytelsessfærer la føringer for organiseringen av FNs sikkerhetsråd, der hvert av rådets faste medlemmer tok med seg «sin» gruppe av andre land for dominans. I klar motsetning til dette legger FNs Hovedforsamling prinsippet om alle staters likeverdighet til grunn. Men alt i 1942 så president Franklin D. Roosevelt for seg en ny inndeling av verden etter Den andre verdenskrig. Den gikk ut på at de «fire sheriffer» som han kalte dem, skulle holde orden i hver sin innflytelsessfære. I hans noe naive tenkning skulle Storbritannia holde styr på sitt imperium og Vest-Europa, Sovjetunionen skulle ha ansvar for Øst-Europa og de sentrale, europeisk-asiatiske landmasser, Kina for det østasiatiske området som grenser mot Stillehavet. USA skulle ha ansvaret for den vestlige hemisfære. Etter at den britiske statsministeren Winston Churchill hadde insistert på det, fikk også Frankrike politiansvar for sitt eget imperium.

Siden vi mangler et internasjonalt system basert på skiftende koalisjoner for å balansere hegemoniske ambisjoner, kan ikke innflytelsessfærer skilles fra rivaliseringen mellom stormakter som Kina, India, Iran, Russland og USA.⁶ For eksempel har Iran skapt sin egen politisk-militære innflytelsessfære i Midt-Østen, Irak, Libanon, i det okkuperte Palestina og i Yemen på bekostning av Saudi Arabia og USA. Slike endringer har gjort det aktuelt og viktig å vurdere dem på nytt, deres opphav, hensikten med dem og deres intensitet som varierer i de ulike tilfeller. Når en er opptatt av å forstå rivaliseringen mellom stormakter, er det viktig å ta i betraktning både de interesser som innflytelsessfærene tjener, så vel som gradene av ettergivenhet, underordning eller privilegier.⁷

Historien viser at stormakter etablerer sine maktsfærer for å avgrense andre, mindre staters autonomi ved å:

- holde konkurrenter borte fra markeder som de selv ønsker å dominere med merkantilistisk politikk, altså beskytte hjemmemarkedet mot import og samtidig øke eksporten,
- nekte stater innflytelse i en region hvor de fremmer sin egen,
- avskjære potensielle fiender fra strategisk bruk av et territorium eller ressurser,
- komme andre stater i forkjøpet for å sikre seg buffer-stater som ellers kunne havne i andres innflytelsessfærer,
- sikre seg ideologisk fellesskap eller lydighet hos klientstatene og deres eliter,
- vinne eller beholde adgang til landområder og ressurser som er viktige for utøvelse av makt,
- legge mindre stater under seg og utøve en slags imperiekontroll over dem.

Innflytelsessfærer er altså instrumenter for politisk manøvrering og diplomati, for å avskrekke eller kontre mulige motstandere, primært *uten* bruk av krig. De sikrer en tilstand av relativt stabil fordeling av makt i det internasjonale statssystemet for å unngå tilstander der forholdene er flytende og usikre.

Innflytelsessfærer krever lydighet og begrensning av geo-økonomisk frihet for de land eller regioner som faller inn i sfærene. Innflytelsessfærer er altså ikke det samme som imperier med kolonier, for eksempel de britiske eller franske imperiene, eller et fellesskap av *begynnende settlerstater* slik som ved dannelsen av USA. En innflytelsessfære bevarer, men avgrenser samtidig et lands *suverenitet*, et *kolonistyre* derimot fjerner det underordnede landets suverenitet fullstendig.

Innflytelsessfærer er i sitt vesen hegemoniske og forekommer i to hovedkategorier: (1) passive, defensive for å redusere innflytelse fra andre mulige konkurrenter, og (2) aktivt, pågående for å dominere de strategiske valg som nasjoner innenfor dem gjør, vanligvis ved å hindre eller motsette seg påvirk-

ning fra motstandere enkeltvis framfor gruppevis. Allianser har hver for seg ulike konsekvenser for konkurrerende stater og krever ulike svar.

Avverging mot innflytelsessfærer

Når stormakter prøver å hindre eller svekke makten hos en mulig utfordrer, finner de det sjelden vanskelig å sikre seg samtykke fra stater som selv opplever at deres autonomi blir forsøkt begrenset av samme utfordrer. Like fullt har det vært mulig for noen få mindre sterke stater eller grupper av slike, å forsvare og å opprettholde sine identiteter og selvstendighet ved væpnet nøytralitet eller konsekvent ikke-offensiv politikk, en posisjon som potensielt truende stormakter erkjenner og aksepterer. Slike strategier både avskrekker og demper trusler fra stormakter om å la seg underordne dem og bli holdt nede av dem. For eksempel har det nøytrale *Sveits* beholdt sin uavhengighet ved den strategiske fordel som nøytralitet også gir stormaktene som omgir det. For Sveits er nøytraliteten basert i en sterk, defensiv folkebevæpning tilpasset et vanskelig terreng og ved å holde konsekvent fast på denne nøytraliteten i så vel krig som i fred. Dets nøytralitet ble internasjonalt anerkjent av Wiener-kongressen 1815. *Østerrike* fikk med sin Statstraktat av 15. mai 1955 opphevet de alliertes okkupasjon etter krigen og slapp dermed unna deres innflytelsessfærer. I 1917 ble *Finland* frigjort fra unionen med Russland. Etter Vinterkrigen 1949-40, Fortsettelseskrigen 1941-44 og krigen i Lappland 1944-45 mistet de ti prosent av sitt område. Finland har seinere avslått å kompromisere på sin uavhengighet og sin klart demokratiske samfunnsorden, samtidig som det konsekvent har opprettholdt sine gode forbindelser til Moskva og unnlatt å utfordre Russiske kjerneinteresser. Finlands strategi viser at det ikke er noe ideologisk utfordrende ved å praktisere god selvkontroll som erkjenner potensielle trusler fra mektige naboer.⁸

De første innflytelsessfærer

De tre puniske krigene mellom *Roma* og *Kartago* ble utkjempet mellom år 204 og 146 f.v.t for å kontrollere fjerntliggende områder i den vestlige delen av Middelhavet, og kuliminerte med ødeleggelsen av Kartago. På liknende vis kjempet *Storbritannia*, *Frankrike* og andre europeiske og imperialistiske stater i det 18. og 19. århundre om å dele mellom seg landområder langt hjemmefra som India, Kina, Sørøst Asia og Afrika. Prosessen med den omfattende inndeling av Afrika kuliminerte med Berlinerkonferansen 1884-85, også kalt «Kongo-konferansen». Krigene i det 18. århundre mellom Det britisk-østindiske kompani og Det fransk-indiske kompani om direkte kontroll over India fortsatte helt til britene seiret i slaget ved Plassey i det vestlige India under Sjuårskrigen 1756-63. Frankrike, som ikke fikk noen koloni i India, utviklet nå en innflytelsessfære med indiske stater som lå i krig

med hverandre, ved å forsyne dem med instruktører og rådgivere og vende dem mot britene. Slik skapte de problemer for det britiske nærværet i India mens Frankrike og Storbritannia kjempet om kontroll i Europa. Til gjengjeld kultiverte britene sitt forhold til de indiske statene og erobret dem og vant til slutt imperiemakt over hele subkontinentet. Fremmede nasjoner konkurrerte først om handel med Kina ved å etablere eksklusiv tilgang til havner («treaty ports») som de styrte etter egne lover, ikke kinesiske. De prøvde å dele opp innlandet i handelssfærer hvor de utøvde spesielle rettigheter til handel, investeringer og misjonering. Ved slutten av den nasjonale, kinesiske revolusjonen i 1911 gjorde Russland krav på den største sfæren for slik virksomhet, deretter fulgt av Storbritannia, Frankrike, Japan, Tyskland og Italia. Med sin «åpen dørs politikk» etter at de hadde erobret Filippinene, frasa USA seg *sin egen* rett til en innflytelsessfære i Kina, men krevde til gjengjeld den samme tilgang og samme kommersielle rettigheter som for andre lands innflytelsessfærer. I 1895 annekterte Japan Taiwan fra Kina, og tok Korea ut av de andre statenes innflytelsessfærer i Kina. I 1905 annekterte de Korea. Så ved begynnelsen av det 20. århundre var hele Sørøst-Asia unntatt Thailand, som var delt mellom en britisk og en fransk innflytelsessfære, underlagt britisk, fransk, nederlandsk, portugisisk, amerikansk og japansk kolonistyre.

Den første impulsen til disse inndelingene (i kolonier) var merkantilistisk motivert. Statene brukte hele arsenalet av politisk og militær makt til å forsvare hjemmemarkedet og sine privilegier i markeder i andre land mot konkurranse fra andre. Men innflytelsessfærene utviklet seg etter hvert til militær strid for å oppnå også *geopolitisk dominans*. De ble stående som politiske demarkasjonslinjer helt til de ble omkastet av Den andre verdenskrig og den etterfølgende periode med dannelsen av FN og oppløsningen av kolonisystemet.

Det var et typisk trekk ved den koloniale verdensorden i det 19. århundre å formelt erklære forrang for innflytelse i et nærmere definert område. Monroe-doktrinen hevdet USAs enestående rett til å holde den vestlige hemisfære utenfor økende innflytelse fra makter i andre verdensdeler. Også den proaktive inndelingen av Kina, Midt-Østen og Afrika mellom europeiske stormakter var et utslag av dette. Mot slutten av 18-hundretallet utgjorde innflytelsessfærene de første typiske imperialistiske maktposisjoner for eksklusiv politisk-militær og ideologisk kontroll over de samfunn som lå innenfor disse sfærene.

I samsvar med denne praksisen gikk Roosevelt-presiseringen av Monroe-doktrinen ut på å hevde USAs rett til å intervensere militært for å korrigere «åpenbare og vedvarende ugjerninger begått av en latin-amerikansk nasjon». Denne nye politikken ble satt i verk med stor kraft. I 1904 hadde USA allerede tatt Cuba og Puerto Rico fra Spania og truet med å gå til krig mot Storbritannia for å sikre seg kontroll med Venezuela. De intervenserte for å ta

Panama fra Colombia, deretter Nicaragua, Honduras, Mexico, Haiti, Den dominikanske republikk og Grenada og engasjerte seg i fordekte regimeendringer i mange av disse landene og dessuten i Chile, Venezuela og Bolivia. Den første versjonen av Monroe-doktrinen hadde vært passiv og defensiv, den andre aktivt søkende dominans. På 1930-tallet, da Tyskland og Japan prøvde å undergrave amerikansk førsterett i land som Brasil og Peru, dempet USA sin hemningsløse intervensjonisme ved i stedet å gå inn for en «Good Neighbor Policy». Under Den andre verdenskrig tok Washington seg likevel den frihet å kidnappe og internere tusenvis av latinamerikanere med japansk, tysk og italiensk avstamning.⁹

Den andre verdenskrig, den kalde krigen og avkolonialiseringen

Tysklands nederlag i Den andre verdenskrig og kommunistenes etterfølgende seier i den kinesiske borgerkrigen på fastlandet gjorde det mulig for Sovjetunionen å kontrollere Øst-Europa og Korea nord for den 38. breddegrad. I møtet i oktober 1944 med Josef Stalin kom den britiske statsministeren Winston Churchill, som den hengivne imperialist han var, opp med et privat forslag om å utøve en prosentvis innflytelse mellom de to statene over landene i Øst-Europa og på Balkan. Stalin sa seg enig. Den etterfølgende gjennomføring av det Churchill seinere kalte «Jernteppet», sikret at Sovjets innflytelse hindret Storbritannia og andre vestlige makter i å få noen vesentlig rolle i disse landene, unntatt i Hellas og Jugoslavia. Det første tiåret etter proklameringen av Den kinesiske folkerepublikken i 1949 syntes Moskva å ha vunnet varig innflytelse i Kina og den nordlige delen av Vietnam. Delingen av Korea og Vietnam la grunnlaget for de etterfølgende krigene med sikte på å forene dem på nytt. I Korea mislyktes den nordkoreanske invasjonen av den sørlige delen. I Vietnam lyktes det den nordlige delen å forene seg med den sørlige.

USA med Monroe-doktrinen hadde først begrenset sitt overherredømme til den vestlige hemisfære. Men nå, involvert i en global konfrontasjon med Sovjetunionen om strategisk og ideologisk hegemoni, begynte USA å bygge opp nye innflytelsessfærer utenfor «sin» hemisfære, basert på avtaler om å tilby beskyttelse mot Sovjetunionen til stadig flere stater i Europa og Asia. Amerika krevde ulike grader av lojalitet fra de som var tilbudt beskyttelse innenfor disse sfærene. Under den kalde krigens verdensorden mellom to supermakter fungerte disse sfærene som en viktig stabiliserende faktor.

I Europa bidrog USA til dannelsen av NATO i 1949 for både å demme opp mot Sovjetunionen og dets ideologi og å dempe de tradisjonelle motsetningene mellom Vest-Europas stormakter – Frankrike, Storbritannia, Tyskland, Italia – innenfor en amerikansk ledet struktur. Det påskyndet samtidig den politiske og økonomiske gjenreisningen av Europa. Som en rent

defensiv allianse mellom demokratiske stater ledet av USA tjente NATO alle disse målsettingene gjennom den kalde krigen.¹⁰

Etter å ha slått Japan i 1945, arvet Washington Tokyos politiske makt-sfære i de asiatiske farvann og Stillehavet. For å sikre denne sfæren og slik forsvare sine nye, asiatiske klientstater, begynte USA å bygge bilaterale allianser for å demme opp mot Kina, Sovjetunionen, Nord-Korea og Nord-Vietnam. Disse alliansene omfattet Australia og Filippinene (1951), Sør-Korea (1953). Forsvarsalliansen SEATO inkluderte først (1954) Australia, New Zealand, Filippinene, Thailand, Storbritannia og fra 1960 Japan.

Amerika omtalte de landene det dominerte, som «Den frie verden» som egentlig ikke betydde noe annet enn «ikke underordnet Sovjetunionen eller Kina». Det hadde en viss appell, men var en heller overflatisk betegnelse på en blanding av demokratier, diktaturer, militærregimer, monarkier og kleptokratier som bare hadde én ting felles – deres assosiering med USA i stedet for med USAs fiender. Under «den kalde krigen» (1948-91 som begynte med luftbroen til Berlin 1948-49), forsøkte de ideologiske og geopolitiske blokkene ledet av Sovjetunionen og USA å vinne ideologisk og politisk innflytelse overalt og å hindre den andre hegemonen i å gjøre det samme. Opplysningen i etterkrigstiden av de europeisk-atlantiske nasjonenes imperier skjedde samtidig i Asia, Midt-Østen og Afrika, og skapte både nye stater og nye maktvakuum. De nye, uavhengige statene i den såkalte tredje verden ble jordsmonn for både åpne og skjulte stedfortrederkriger («proxy wars») mellom USA og Sovjetunionen, særlig i Indokina, Vest-Asia, Nord-Afrika, Kongo, portugisisk Afrika, Afrikas Horn og Afghanistan.

Etter regimeendringen på Cuba 1959 benyttet Sovjetunionen anledningen til å etablere en strategisk utpost på Cuba 145 km fra USA. Dette var et lite overveid mottrekk til USAs tidligere utplassering av raketter i Tyrkia med av-våpen rettet mot Sovjetunionen. Cubas overgang til den sovjetiske blokken utløste en kraftig reaksjon i USA. Dette var en provokasjon mot Washingtons Monroe-doktrine og USAs hegemoni over Latin-Amerika. Sovjeterne søkte sammen med Cuba å finne åpninger for sin ideologiske, men ikke-militære, innflytelse i Nicaragua, Chile og Granada. I hvert av disse tilfellene inter-venerte USA kraftig for å opprettholde sitt strategiske overtak i den vestlige hemisfære. Reaksjonene gikk ut på å invadere i Grisebukta i 1961 og andre forsøk på å få til først regimeendring på Cuba, konfrontasjonen om utplassering av atomvåpen på Cuba i 1962, militærkuppet mot Chile i 1973 og Contras-krigen 1981-88 i Nicaragua. I 1983 invaderte USA Granada. I de seinere år har Washington heller ført økonomisk krig i kombinasjon med fordekt vold for å utfordre ideologisk avvikende regimer i Latin-Amerika som Bolivia og Venezuela.

På 1960-tallet, etter at Storbritannia så seg nødt til å oppgi sitt engasjement «øst for Suez», førte det til at dets innflytelsessfære i Persiabukta ble overdradd til USA. Britene hadde dominert dette området siden

tidlig på 1800-tallet da det britiske styret i India grep inn for å fjerne piratvirksomhet og sikre sjøveien mellom India og De britiske øyer. Liknende strategisk bekymringer for kommunikasjonslinjene mellom Asia og Europa har framkalt et uformelt amerikansk sikkerhetsengasjement overfor Saudi-Arabia og andre stater i Persiabukta. Sjahens fall i Iran og det etterfølgende sjia-islamske regimet, som er fiendtlig både mot USA og de sunni-arabiske monarkiene i området, motiverte disse til å underordne seg amerikansk innflytelse og beskyttelse. I 1967 var landene i denne regionen ennå uavhengige, men orienterte seg mot USA av behov for beskyttelse dels mot hverandre innbyrdes, dels mot Iran. Tidlig på 1970-tallet støttet USA Kinas bevegelse bort fra Sovjet-blokken ved å tilby politisk-militær beskyttelse mot Sovjetunionen. Seinere i tiåret utnyttet Washington Egypts ønske om fred med Israel til å bevege landet bort fra Sovjetunionens innflytelsessfære i Midt-Østen. «Camp David-avtalen» fra 1978 ble etterfulgt av at Egypt beveget seg bort fra Moskva for å tilpasse seg Washington. Seinere har Egypt mottatt stor økonomisk hjelp fra USA hvert år.

Innflytelsessfærer vil ikke nødvendigvis forsvinne når koloniale imperier skrumper inn eller blir avvist av de tidligere koloniene selv om lojaliteten noen ganger endres. Selv om Frankrike garanterte sine afrikanske kolonier uavhengighet på 1960-tallet, har landet beholdt sin internasjonalt aksepterte politisk-militære og økonomiske innflytelsessfære i dem, også kalt *Françafrique*, som de kontinuerlig kontrollerer og opprettholder med sin monetære union. CFA-francen, som brukes i Benin, Burkina Faso, Elfenbenkysten, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Senegal og Togo er koplet til kursen på euro. Frankrike krever dessuten at disse landene beholder 65% av sin harde valuta i den franske sentralbanken. I 1968 rettferdiggjorde Sovjetunionen på etterskudd sine invasjoner i Ungarn (1956) og Tsjekkoslovakia (1968) ved formelt å erklære sin rett til å slå tilbake ethvert forsøk i Mellom- og Øst-Europa på å løsrive seg fra den sovjetiske versjon av «sosialisme» med det som seinere er blitt kjent som *Bresjnev-doktrinen*. Leonid Bresjnev, generalsekretæren i Det sovjetiske kommunistpartiet, erklærte at intet medlemsland kunne gå ut av den sovjetisk dominerte Warszawa-pakten eller utfordre maktmonopolet til de kommunistiske partiene i disse landene. Denne sovjetiske parallellen til Monroe-doktrinen innenfor den «kommunistiske blokken» framkalte et avgjørende brudd i forholdet mellom Kina og Sovjetunionen og skapte en åpning for at USA kunne bruke Kina som en partner i innringingspolitikken mot Sovjetunionen.

Innflytelsessfærer i samtiden

Bortsett fra Monroe-doktrinen, som et klart og vedvarende unntak, er i dag ingen innflytelsessfære lenger *formelt* erklært, slik som Bresjnev-doktrinen, eller framforhandlet mellom stormakter. Indias innflytelsessfære i sør-

asiatiske land grensende mot Himalaya, Irans sfære i Irak, Libanon, Syria og Yemen, og Australias i den sørlige Stillehavs-regionen er alle *uformelle*.¹¹ Det samme gjelder for Sør-Afrikas innflytelse i den sørlige delen av Afrika, der Sør-Afrika er det politisk-økonomiske tyngdepunktet i en sfære definert som Southern African Development Community (SADC). Den ble først etablert av Sør-Afrikas naboer for å samordne opphevelsen av *apartheid* og Sør-Afrikas kolonimakt over Namibia. SADC består nå av Angola, Botswana, Komorene, Den demokratiske republikken Kongo, Eswatini, Leshoto, Madagaskar, Malawi, Mauritania, Mosambik, Namibia, Seychellene, Tanzania, Zambia, Zimbabwe i tillegg til Sør-Afrika selv.

Å skulle formalisere disse innflytelsessfærene ville være et åpenlyst brudd på de westfalske prinsipper om statenes uavhengighet, på deres prinsipielle likeverdighet, som FNs etter-koloniale system er grunnlagt på. Det bryter også med kravet om beskyttelse mot militær intervensjon. Men det faktum at innflytelsessfærer ikke er formelt erklært, må ikke tilsløre deres vedvarende realitet.¹² De er uttrykk for militær, økonomisk, teknologisk og politisk dominans som særlig i perioder med store endringer i makt- og prestisje-forhold like gjerne kan utløse provokasjoner fra andre stater som avdemping. De både demper og stimulerer stormakters handlinger overfor hverandre og er faktorer som politisk manøvrering og diplomati ikke kan se bort i fra.

Europa etter Sovjetunionen

I 1989 begynte det sovjetiske imperium og deretter selve Sovjetunionen å forsvinne som en sikkerhetstrussel mot resten av Europa, Kina, Midt-Østen og verden for øvrig. NATOs «Partnerskap for fred», foreslått av USA i oktober 1993 og formelt lansert av NATO i januar 1994, ga løfte om en felleseuropeisk, samvirkende sikkerhetsordning der både den gjenreiste Russiske Føderasjonen så vel som USA ville delta og spille en stabiliserende rolle. Men allerede ved mellomvalget i 1994 kurtiserte både Det republikanske partiet og Clinton-administrasjonen velgere med bakgrunn i slaviske og baltiske land med løfter om at deres tidligere hjemland snart skulle få bli medlemmer av NATO. Russland, som hadde bekreftet sitt partnerskap med USA, erklærte nå bittært i desember 1994 at det følte seg truet og bedradd.¹³ I stedet for å bygge ned og løse opp de sikkerhetsordninger som var installert under den kalde krigens trusler, begynte Washington i løpet av 1990-tallet å fyre opp under de sentral- og østeuropeiske landenes russofobi og forsikre deres etniske velgere i USA om at NATO var et forsvar mot mulige trusler fra et gjenoppstått Russland. USA påtok seg å utvide NATO ikke bare fram mot grensene til den tidligere Sovjetunionen, men til og med *inn i* denne. Først fikk Tsjekkia, Ungarn og Polen NATO-medlemskap i 1999. Estland, Latvia og Litauen, alle tidligere deler av Sovjetunionen, Bulgaria, Romania, Slovakia og Slovenia kom med i 2004, Albania og Kroatia i 2009,

Montenegro i 2017 og Nord-Makedonia i 2020. I 2008, da NATO erklærte at de ville forberede medlemskap for Georgia og Ukraina, advarte Russland om at det ville betrakte dette som en «direkte trussel» mot sin sikkerhet. I mellomtiden hadde USA nylig forsøkt å etablere sin innflytelsessone i Sentral-Asia før de ga opp å utfordre Russlands dominerende politisk-militære og Kinas økonomiske innflytelse der.

Denne formen for ekspansiv politikk var en impuls sprunget ut av USAs såkalte «unipolar moment» som går ut på å kreve universell lydighet under USAs verdier og interesser og begynte å sette i gang massive intervensjoner overfor regimer som ikke ville adlyde. På dette viset skjøv USA FN-pakten og grunnleggende deler av internasjonal lov til side.

NATO forvrenget sitt opprinnelige, rent defensive formål – *raison d`etre* – da det i 1999 dissekerte Serbia (ved å skjære ut Kosovo), og ble en redskap i det amerikanske forsøket på å pasifisere og omforme Afghanistan. I 2011 hjalp NATO til med å velte Libyas regjering. Russland og andre stormakter erkjente nå at NATO var et truende, offensivt virkemiddel i amerikansk utenrikspolitikk. Alliansen, som var sammenfallende med Amerikas politisk-militære innflytelsessfære i Europa og landene ved Middelhavet, rettferdiggjorde nå sin eksistensberettigelse ved å vise til truslene fra Russland som det hadde hjulpet til med å gjenreise. I 2020, da USA og andre NATO-land ved å vise til valgfusk nektet å anerkjenne Lukashenkos regjering, søkte Hvite-russland beskyttelse hos Russland og bekreftet dermed at det var en del av den russiske innflytelsessfæren. Russland hadde i perioden 2021-22 bygget opp tilstrekkelig militær styrke til å mobilisere et diplomatisk mottrekk til den stadige utvidelsen av NATO.

Som en følge av USAs offensiv grep Russland til bruk av makt da det 24. februar 2022 intervenerte militært i Ukraina for slik å blokkere enhver ny utvidelse av Amerikas militære innflytelsessfære i Europa. Russland demonstrerte sin evne til å overkjøre Ukraina med makt og signalisere at å gi Ukraina medlemskap i NATO, kunne utløse en direkte konfrontasjon med USA med bruk av kjernevåpen. De krevde at USA og NATO skulle slutte med denne ekspansjonismen og slik true landets vilje til fred. Men da Russland ikke fikk noen signaler fra USA og NATO om å komme dets krav i møte, gikk det til angrep for å ta Ukraina direkte inn i sin innflytelsessfære igjen og hindre at landet i stedet ble den del av USAs innflytelsessfære.¹⁴

I sin lange historie har Europa bare hatt fred så lenge som alle dets stormakter har vært inkludert i et felles samvirkende sikkerhetssystem. «Den europeiske konserten» sikret en europeisk fred i hundre år – fra 1815 til 1914.¹⁵ Uttestengingen av Tyskland og Sovjetunionen på 1920- og 1930-tallet var en katalysator til Den andre verdenskrig og den kalde krigen seinere. Forsøket på å stenge Russland ute fra å kunne ha en rolle i arbeidet med å sikre fred og sikkerhet i Europa i det 21. århundre, har samtidig fratatt landet

muligheten til å føre et aktivt diplomati som et alternativ til bruk av krigsmakt.

Midt-Østen

I Midt-Østen førte sammenbruddet av Sovjetunionen til at Irak og Syria, som begge hadde vært en del av den sovjetiske, men stadig svakere innflytelses-sfære som fulgte etter at Egypt gikk over til USA, ble hjemløse. Da Irak ikke lenger ble holdt i tømme av Moskva, gamblet landet med at det kunne løse sine finansielle problemer etter den utmattende, lange krigen med Iran 1980 - 1988, med å ta beslag i Kuwaits oljerikdom. En FN-autorisert koalisjon av stater ledet av USA og Saudi-Arabia slo tilbake og frigjorde Kuwait. Etter at Irak hadde invadert Kuwait 4. august 1990, godtok det våpenhvile med amerikanske og saudi-arabiske styrker ved Safwan 3. mars 1991. Syria slo lag med denne koalisjonen og signaliserte dermed vilje til å utprøve bedre relasjoner med USA som en delvis erstatning for den støtte det hadde fått fra en Sovjetunion som var gått i oppløsning, men dette ble avvist som følge av fiendskapen med Israel.

I 2003 invaderte USA Irak, fjernet dets regjering og prøvde å innlemme det i sin politisk-militære innflytesssfære. USA oppnådde militær dominans i Irak, men bare for å se at Iran vant en sterk innflytelse over landets politikk. Det pågående forsøket å få til regimeendring i Syria mislyktes og åpnet for større Iransk innflytelse der og sørget samtidig for at Russland fikk en uventet anledning til å øke sin innflytelse i Assads styre.¹⁶

Destabiliseringen av Irak og Syria utløste en backlash fra islamistiske ekstremister som raskt visket ut grensene mellom de to landene og etablerte en «islamsk stat». Tyrkia innlemmet deler av det nordlige Irak og Syria i sine økonomiske og militære sfærer. USA opprettet et åpenbart ulovlig, militært nærvær i Syria. Etter at USA trakk seg ut av Irak og bare holdt igjen et mindre oppdrag for militær trening, ble Kina den dominerende deltaker i Iraks økonomi. I mellomtiden gjorde «fracking» av olje USA i stand til å gjenvinne sin status som en større energiexportør, noe som endret det globale energimarkedet. Dette reduserte den sentrale rollen som Persiabukta hadde hatt i USAs globale politikk. Det amerikanske engasjementet i Persiabukta minket tilsvarende. Etter hvert som det 21. århundre skred fram, smuldret USAs dominans i Midt-Østens affærer opp. Til tross for at den russiske innflytelsen økte og Frankrike forsøk på å gjenvinne en ledende rolle i Libanon, var det snarere regionale makter framfor stater utenfor regionen som drev fram en politisk-militær rivalisering og dynamikk der. Kina har erstattet andre stormakter som regionens største økonomiske partner. Men Midt-Østen er ikke lenger innenfor innflytesssfæren av noen stormakt eller delt mellom flere, slik som tidligere.

USAs spissing – «Pivot» – mot Øst-Asia

Da Sovjetunionen forsvant som en felles fiende for USA og Kina, forsvant også det meste av grunnlaget for et strategisk samarbeid mellom USA og Kina i Asia. Den amerikansk-kinesiske diplomatiske finessen, som bestod i at spørsmålet om Taiwans status ble skjøvet til side for å kunne samarbeide om å begrense Sovjetunionens ambisjoner, smuldret nå opp. Ideologiske kontroverser begynte igjen å fjerne USA fra Kina.¹⁷ Kinas tilbakekomst til velstand og makt etter sin to hundre år lange tilværelse i skyggen av Vesten og Japan, begynte nå å undergrave den dominerende stilling USA hadde hatt i Asia mot Stillehavet etter Japans nederlag i 1945. Amerikanske strateger og militære planleggere ble alarmert og begynte å se på Kina som en mulig «nesten likeverdig konkurrent» til USA. En slik «likeverdig konkurrent» ble nå den største, utfordrende fienden i de *krigsspill* som ble utviklet i Pentagon og den perfekte drivkraften bak våpenopprustning nå som den krigsteknologiske trusselen fra Sovjetunionen var borte. Planleggerne så nå på Kina som den fremste konkurrent – «peer competitor» – også i den virkelige verden. Amerika bekreftet på nytt sin målsetting fra etterkrigstiden om hindre framveksten av noen makt som kunne rivalisere USA noe sted i verden.¹⁸ Den økende militære overvåkingen og ressurser som USA hadde brukt mot Russland, ble nå vendt mot mål i Kina. Det ble satt i gang aggressiv militær aktivitet langs Kinas grenser og gjort forsøk på å rekruttere NATO-land som støttespillere i konfrontasjonen mot Kinas økende makt. Men USA greide ikke å utvikle eller sette i verk en strategi for å gjenvinne sitt tidligere økonomiske lederskap i regionen, som ble stadig mer sentrert om Kina.

Kinesisk-russisk tilnærming

Utvidelsen av NATO og det USA kaller «pivot to Asia» framkalte et gryende, etter hvert åpenbart fiendtlig nærvær med amerikanske, stridende offiserer i spissen opp mot både Russlands og Kinas grenser for å omringe dem militært. Begge slo tilbake, noe som ikke kan overraske. Moskva protesterte stadig sterkere mot den utvidelsen av USAs innflytelsessfære som skjedde med utvidelsene av NATO og advarte at de kunne bli nødt til å reagere militært hvis dette ikke stanset. Beijing begynte igjen å sette på dagsordenen den delingen av Kina som USA selv hadde forårsaket med sine militære intervensjoner i Taiwan-stredet under Korea-krigen og seinere for å isolere partene i den kinesiske borgerkrigen fra hverandre.¹⁹ Fiendskapen mellom Kina og USA økte raskt på.

Ved begynnelsen av det 21. århundre hadde Russland ingen anerkjent innflytelsessfære i Europa, og dets europeiske naboer – bortsett fra den nyetablerte staten Ukraina – var forsiktige med å provosere den fram. – For eksempel har Norge, som det eneste NATO-land som ved grunnleggelsen av alliansen hadde felles grense med Russland, motsatt seg å stasjonere tropper

og offensive våpen fra andre NATO-land på sitt territorium.²⁰ Men med den nye, globaliserte amerikanske innflytelsessfæren – i Europa representert med NATO opp mot Russlands grenser – er Moskva blitt besatt av en strategi om å nekte at naboland domineres av amerikansk innflytelse. I mellomtiden har Kina lenge økt sine protester mot USAs vedvarende støtte til Taiwan, en kinesisk øy-provins og tapende part i den kinesiske borgerkrigen som USA støttet den da denne under ledelse av Chiang Kai-shek trakk seg tilbake på øya. Kina prøvde å fjerne Taiwan fra den amerikanske innflytelsessfæren i Asia og benektet øyas status som en egen stat.

Washingtons stempling av både Russland og Kina som ideologiske og geopolitiske fiender og behandlingen av dem som sådanne, ga samarbeidet mellom dem et felles fokus og bidrog til å konsolidere det. Økende press fra USA mot disse to tidligere innbyrdes fiendtlige stormakter påskyndet et åpent og mer omfattende anti-amerikansk samarbeid for å koordinere politikken og handlinger med sikte på å redusere det truende militære nærværet og fiendtlig politisk innflytelse fra USA i deres grenseland.

NATO, EU, Tyrkia og Russland

Etter fem runder med utvidelser av NATO etter den kalde krigens slutt omfattet NATO i 2020 alle europeiske land unntatt de offisielt nøytrale landene og talte nå 30 medlemmer. Østerrike og Sveits er offisielt og internasjonalt anerkjent som nøytrale. Finland, Sverige og Irland står fortsatt (6. mars 2022.) utenfor alliansen selv om alle tre inngår i USAs innflytelsessfære i Europa. Bosnia og Herzegovina ønsker å bli medlemmer. Moldova er nøytralt i henhold til sin konstitusjon. Serbia ønsker medlemskap i EU, men ikke i NATO. For de fleste av disse var NATO fortsatt en rent defensiv allianse. De var ikke selv i stand til å bidra med noe til USAs utadvendte, militære ekspedisjoner. De søkte avhengighet av USA, NATO og de større statene i denne utelukkende av hensyn til eget forsvar.

Etter den kalde krigens nedtonet NATO etter hvert sin defensive karakter og ble en plattform for offensive militære operasjoner «out of area» på Balkan og med intervensjoner «à la carte», ledet eller støttet av USA. Fjorten av NATOs daværende nitten medlemmer deltok i luftkrigen mot Serbia i 1999 under USAs ledelse. NATO hadde fra 2003 kommandoen over The International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan, der i alt 50 nasjoner deltok, mange av dem ikke medlemmer av NATO. De fleste NATO-landene nektet likevel å delta i US-invasjonen av Irak 2003. Ni NATO-land, og to land utenfor NATO var spydspissen i intervensjonen mot Libya i 2011.

Alle forsøk på å inkludere Russland i konsultasjoner med USA og NATO om europeiske sikkerhetsspørsmål kollapset. I mellomtiden distanserte Tyrkia seg fra USA, særlig etter det mislykte kuppforsøket mot Erdogan i 2016. I likhet med Russland ga Tyrkia nå opp den hundre år lange

aspirasjonen om å bli akseptert som en del av Europas nasjoner sentrert rundt Berlin, London, Paris og Roma. De amerikanske bestrebelsene på å trekke NATO og dets medlemmer med i operasjoner for å kontre Kinas marine krigsmakt i Det sør-kinesiske hav, tilspisset de kinesisk-amerikanske relasjonene og overbeviste Kina om å dele Russlands motstand mot flere utvidelser av NATO.

Det etter-sovjetiske Sentral-Asia

USA og EU prøvde en kort periode etter Sovjetunionens oppløsning å utfordre Kinas og Russlands innflytelse også i Sentral-Asia, men det ble snart klart for dem at de i beste fall kom til å spille en helt marginal rolle i regionen. Russland og Kina behøvde ikke å gjøre mye for å forhindre at USA fikk noen rolle i regionens styre, økonomiske utvikling og forhold til utlandet. Tyrkias forsøk på å få til en pan-tyrkisk innflytelsessfære har ikke vært vellykket.

I Sentral-Asia har den nylig rekonstituerte Russiske føderasjon utviklet en *de facto* inndeling av innflytelse sammen med Kina. Shanghai Cooperation Organization, SCO, er et forum og en mekanisme hvor de to nasjonene kan samarbeide med andre land i regionen for å hindre islamistisk ekstremisme, terrorisme, separatisme og regimeendringer gjennom «farge-revolusjoner». Etter grunnleggelsen i 1996 har SCO blitt verdens største regionale sikkerhetsorganisasjon i geografisk omfang og befolkning. Den dekker tre fjerdedeler av det eurasiske kontinentet, to femtedeler av verdens befolkning og omkring en fjerdedel av verdens BNP. Dets medlemmer er Kina, India, Iran, Kasakhstan, Kirgisistan, Pakistan, Russland, Tadjikistan og Usbekistan.

Med Beijings insistering på å følge de westfalske normer om ikke-intervensjonisme, synes Kina å være fornøyd med å overlate til Russland og dets partnere i The Collective Security Treaty Organization (CSTO) å ta seg av de militære intervensjoner i Sentral-Asia. CSTO er her den allment godtatte «første forsvarer». Kina hadde ingen innvendinger til CSTOs intervensjon i Kasakhstan i begynnelsen av januar 2022 for å forsvare regjeringen mot et internt opprør og gjenopprette ro og orden. – CSTO fikk sin nåværende form i 1999 og består av Armenia, Hviterussland, Kasakhstan, Kirgisistan, Russland og Tadjikistan. Intervensjonen i januar 2022 var dens første. Den definerer Russlands militære innflytelsessfære i Sentral-Asia og tillater ikke at dens medlemmer slutter seg til andre militærallianser.

«De fire prinsippene for fredelig sameksistens», som har stått sentralt i Kinas forhold til omverdenen siden 1954, er klare oppfølginger av prinsippene fra Westfalen og dermed prinsippene i FN-pakten. Det dreier seg om «gjensidig respekt for hverandres territoriale integritet og selvstendighet, gjensidig ikke-aggresjon, gjensidig avståelse fra å gripe inn i hverandres

interne forhold, likhet og samarbeid for gjensidig nytte og fredlig sam-eksistens».

På et besøk i Kasakhstan i 2013 annonserte Kinas president Xi Jinping det som er blitt kjent som «the Belt and Road Initiative», BRI. Det begynte som et rammeverk for å bygge infrastruktur, fremme handel og mobilitet ved å knytte sammen alle trafikk-knutepunkt på den eurasiske landmassen, i det maritime Sydøst-Asia og Øst-Afrika til Kina. BRI har seinere ekspandert til å omfatte hele kloden. Moskva har koplet sin Eurasiske Union (EAEU) til BRI. Russland styres av realister som erkjenner at de ikke har kapasitet til å konkurrere med Beijing i handel og investeringer i de landene som ikke vil makte å motstå tiltrekkingen til Kinas enorme og voksende marked. Utviklingen i Sentral-Asia belyser en sannsynlig framtid der verdensomspennende og regionale ordninger er multipolare med mange ulike dimensjoner i de felt de dekker. Det fins allerede fire overlappende innflytelsessfærer:

- En etter-kolonial russisk-språklig og kulturell sfære med gravitasjons-senter i Moskva.
- En dominerende russisk politisk-militær innflytelse gjennom CSTO, som beskytter regionen mot «fargerevolusjoner».
- En felles kinesisk-russisk antiterror innflytelsessfære materialisert i SCO, som er siktet inn på å nøytralisere ekstremist- og separatistbevegelser og hindre dem i å trenge gjennom Russlands og Kinas grenser.
- Et effektivt hinder mot militær, økonomisk, teknologisk eller politisk konkurranse fra USA eller EU.
- En voksende, kinesisk økonomisk innflytelsessfære.

Indo-Pacific

Også i området mellom India og Stillehavet, Indo-Pacific, er multipolaritet og multidimensjonalitet i ferd med å bli normen, der ulike stormakter må konkurrere for å dominere ulike militære, økonomiske, teknologiske og politiske doméner som utvider seg. I denne regionen til liks som i andre, oppfattes USA etter hvert å være mindre engasjert enn det var i det forrige århundre. Kinas økonomiske størrelse gir innflytelse, men regelverket for handel og investeringer blir bestemt av mange, ikke av Kina alene, men uten deltakelse fra makter utenfra slik som USA.²¹ Rent politisk bidrar Kina i dag mer til engstelse enn beroligelse hos sine naboer. Japan forblir den makten som nyter breiest tillit i Øst-Asia og Stillehavsregionen. Til tross for at India er med i konseptet om den geopolitiske sonen «Indo-Pacific», står landet for det meste på sidelinjen. Indo-Pacific (omdøpt i 2018 til «Indo-Pacific Command»), som USAs stillehavskommando tidligere hadde ansvaret for, preges nå av følgende utviklingstrekk:

- En skjerping av kampen mellom Kina og Amerika om strategisk kontroll med Taiwan som Kina søker å bryte løs fra USAs innflytelsessfære for slik å bringe det inn under sin kontroll igjen.
- En regional asiatisk økonomi som vil bli stadig mer sentrert om Kina og der de asiatiske landene vil bestemme reglene for handel og investeringer uten at de tidligere dominerende USA eller EU deltar i utformingen av dem.
- Et stadig svakere amerikansk politisk og militært lederskap i regionen.
- Et ASEAN som er klart innstilt på å unngå å måtte velge mellom Kina og USA selv om noen av ASEANs medlemsstater begynner å gjøre slike valg i favør av Kina.
- Et mer anstrengt forhold mellom et nøytralt Myanmar og dets naboer i ASEAN-fellesskapet, Bangladesh, Kina og India, og til Vesten.
- Australias stadfestelse av at det er militært avhengig av USA og samarbeid med Japan når forholdet mellom Australia og Kina er i ferd med å forverres.
- En australsk-amerikansk innflytelsessfære som i det sydlige Stillehavet gradvis ser ut til svekkes etter hvert som Kina etablerer et konkurrerende nærvær der. (Også Frankrike og New Zealand har posisjoner i dette området.)
- En situasjon der tidligere stater med sterk underordning under USA nå verner om sin egen selvhevdende aktivitet i regionen.
- Et indisk politisk og militært hegemoni i det sørlige Asia (nå kontret av Pakistan).
- En uavhengig buffersone av stater mellom Kina og India (Nepal), og mellom Kina og Sør-Korea (Nord Korea).
- Et sterkere kinesisk militært nærvær i Sør-Kina havet.
- Indonesia som en selvstendig, uavhengig potensiell stormakt.

Kinas «Belt and Road Initiative» – BRI

BRI begynte som et forsøk på å utvide Kinas innenlands industri til utlandet.²² Den var først et middel til å eksportere industriell overkapasitet i Kina til å bygge infrastruktur i andre land – veger, jernbaner, havner, pipelines, fiber-optiske kabler, flyplasser og frihandelssoner – som kunne knytte alle landene i «det eurasiske fastlandet» og østlige deler av Afrika til Kina. Men etter hvert som land utenfor dette området har søkt om kinesisk kapital og teknisk ekspertise, inkluderer BRI nå partnere på alle kontinenter, også Latin-Amerika og Afrika. I Afrika er BRI-investeringer blitt den største finansieringskilden for økonomisk vekst og reduserer støtten fra institusjoner som Verdensbanken. Kinas sparing innenlands blir kanalisert til investeringer for utvikling i andre land – ikke bare gjennom BRI, men også gjennom nye institusjoner som er forenlige med og utfyller rammeverket i Bretton Woods,

som The Silk Road Funds (2014), Den asiatiske infrastrukturbanken (2015) med 105 medlemmer, og The New Development Bank (2017, tidligere BRICs Bank).

BRI finansierer investeringer for å fremme økonomisk effektivitet og å realisere et verdensomspennende logistikk-nettverk bundet opp mot Kina og er tilgjengelig for andre. Det legger vekt på åpne markeder og åpner for forhandlinger om frihandelsordninger og standardisering for klarering av varer, lageroppbygging og vareformidling. BRI krever ikke at kinesiske samarbeidspartnere skal slutte å samarbeide med andre land. Dette har overhodet intet med merkantilisme å gjøre.

Når andre land knytter sine nasjonaløkonomier tettere til Kinas, svekker de uansett sin tidligere avhengighet til USA og dets allierte. Selv om BRI greier å unngå forsøk (fra USA) på utelukke andre land som deltar i handel med og investeringer i nasjoner som deltar i BRI, vil det likevel gi disse landene en økende økonomisk fordel å ha gode forbindelser med Beijing for slik å balansere sin interesse i samarbeid med andre stormakter. Det vil trolig skape en politisk-økonomisk sirkel av underordning under Kina, om ikke direkte avhengighet, og dermed skape en innflytelsessfære av et eget slag.

BRI er altså primært geoøkonomisk, ikke geopolitisk. Det har ikke noe felles planleggingsapparat eller overoppsyn med de prosjektene det setter i gang. Likevel ser USA på det med uro, som en trussel mot sitt tidligere globale lederskap og som en potensiell kinesisk innflytelsessfære. USAs motstand mot BRI har så langt tatt preg av trusseldiplomati og fiendtlige informasjonskampanjer. Den slags framferd har vært lite vellykket fordi den forvrenger USAs oppfatning av BRI, som er geoøkonomisk av natur, til å være geopolitisk. Avgifter og andre merkantilistiske hindringer gjør det da vanskelig, om ikke umulig, for USA å tilby bedre alternativer til land som samarbeider med Kina gjennom BRI. Verken USA eller dets allierte i Europa har i dag finansiell eller praktisk-vitenskapelig kapasitet til å konkurrere effektivt med kinesiske banker eller entreprenørselskaper. Det gamle ordtaket «you can't beat something with nothing» gjelder. Siden USA mangler kapasitet til å realisere en politisk-økonomisk motstrategi til Kinas økende innflytelse, har de prøvd å møte utfordringen med økende militærutgifter og utvikling i en kombinasjon av tvangsdiplomati og bruk av økonomiske sanksjoner. Men slike metoder bidrar verken til alternativ finansiering eller til å erstatte kinesiske investeringer og byggeprosjekter, og bidrar derfor ikke til å svekke BRIs tiltrekningskraft.

Ny-merkantilisme og teknologiske innflytelsessfærer

I Donald Trumps tid som president svarte USA på utfordringen fra Kinas økende økonomiske styrke og teknologiske kompetanse med ny-merkantilistisk politikk. Den går i dag ut på å øke sysselsettingen innenlands med bruk

av proteksjonistiske virkemidler som eksportkontroll og restriktiv innvandringspolitikk. Det skal hindre at andre land får tilgang til vitenskapelig kunnskap og teknologi med militære bruksområder. Denne politikken er ført videre under Biden-administrasjon. Den snakker pent om behovet for en fornyelse av Amerikas politiske økonomi, samtidig som den prøver å ødelegge for den kinesiske økonomien og bremse dens teknologiske framgang. Den har så langt heller styrket enn svekket Kinas anstrengelser for å redusere sin langvarige avhengighet av å importere mat og høyteknologiske komponenter fra USA som innsatsvarer for sin egen produksjon. Kina var lenge USAs hurtigst voksende eksportmarked. Det er det ikke lenger. Innføringen av avgifter har økt problemene i vareflyten under COVID-19-pandemien og påskyndet inflasjonen i USAs økonomi. Intet tyder på at det har ført hjem industrijobber fra Kina til USA.

Når Washington og Beijing anstrenger seg for å kople seg fra høyteknologiske forsyningskjeder kontrollert av motparten, fører det til at det oppstår nye teknologiske innflytelsessfærer med standarder som ikke lenger er kompatible i industrien eller i forbruket. USAs kampanje mot kinesiske telekommunikasjonsselskaper som Huawei og ZTE, og strevet med å kvele kinesisk tilgang til ekstrem ultrafiolett litografisk teknologi (EUV) og utstyr, er eksempler på forsøk på å dele opp det globale teknologimarkedet. Ironisk nok har dette ført til at USA ikke selv kan produsere alternativer til de kinesiske produktene.

Amerikas globale innflytelsessfære

Washington baserer ikke lenger sine argumenter i internasjonal politikk på et språk som er i samsvar med begrepene i FN-pakten eller viktige internasjonale konvensjoner. I stedet fremmes ideen om en monolittisk «regelbasert orden» (rule-based order) der liberal internasjonalisme fungerer som et tynt ferniss over USAs forrang (primacy).²³ Denne nye «regelbaserte orden» har ingen referanser til FN-pakten eller internasjonal lov. Som følge av den indrepolitiske trafikk-korken er ikke USA lenger i stand til å ratifisere internasjonale avtaler og konvensjoner, men insisterer på sin rett til å tolke dem uten hensyn til andres oppfatninger. Den «regelbaserte orden» forutsetter at USA og dets allierte i G-7, Storbritannia, Canada, Frankrike, Tyskland, Italia og Japan, støttet av noen få andre, helst tidligere kolonimakter, har autoritet til både å lage reglene og bestemme når og hvor de anvendes, og samtidig gjøre unntak for seg selv mens de påtvinger dem andre. «Den regelbaserte orden» har til hensikt å bekrefte en global innflytelsessfære der det amerikanske primatet og overherredømmet blir symbolisert med det enestående og sammenhengende settet av regionale, verdensomspennende militære kommandoer, ledet av fire stjerners flagg-

offiserer, en slags visekonger. Den USA-dirigerte, «regelbaserte orden» er institusjonalisert og håndhevet slik:

- Militært med et nettverk av ca 800 baser utenfor USAs grenser (der over 170 av dem har egne golfbaner!), med verdens videst plasserte (om ikke lenger den største) marine, med anti-terroroperasjoner over store deler av verden, i 2021 i 85 land og verdens største våpeneksportør.²⁴
- Økonomisk ved bruk av dollarens funksjon som verdensvaluta og USAs dominerende stilling i sentrale multilaterale institusjoner som Society for Worldwide Interbank Telecommunication (SWIFT) for å kunne utføre et fantasifullt kompleks av finansielle sanksjoner mot andre land.²⁵
- Teknologisk gjennom amerikansk kontroll utenlands av eksport og import.²⁶
- Informasjonsteknisk gjennom den dominerende rolle som amerikanske media og digitale plattformer utøver.²⁷
- Politisk med operasjoner for regimeendringer og selektiv fremming av demokrati (jf. den instruktive forskjellen mellom behandlingen av militærkuppet i Egypt 2013 og kuppet i Myanmar 2021, der Egypt er innenfor USAs innflytelsessfære, Myanmar utenfor), justering av hvordan USA bidrar med utenlandshjelp (jf. hvordan hjelpen til El Salvador ble endret da det i august 2018 la ned sine diplomatiske forbindelser til Tapei til fordel for Beijing og liknende tiltak etter det anti-kinesiske oppløpet mot Solomon-øyene i 2021), Roosevelt-presiseringen av Monroe-doktrinen (se ovenfor), blokkering av teknologi- og våpenhandel med land som opponerer mot USA, (for eksempel avslutningen av samarbeidet som nettopp var startet med Tyrkia om utviklingen og byggingen av F35 «Lightning II» etter at Tyrkia hadde kjøpt det russiske S-400 luftvern-system), og truet India med sanksjoner fordi det hadde gjort det samme.

Kort oppsummert: Washington hevder de har rett til, og prøver, å påvirke internasjonal politikk og mellomstatlige forhold i hele verden – unntatt Kina, Iran, Nord-Korea og Den russiske føderasjonen. USA beskylder disse for å drive med militær planlegging med uvennlige hensikter. Land i andre stormakters innflytelsessfærer eller som ennå ikke er innlemmet i USAs, er nå blitt gjenstand for kurtise (Ukraina), eller for tvangsdiplomati med bruk av sanksjoner (Cuba, Myanmar, Nicaragua og Venezuela), eller styrtet ut i anarki ved bruk av operasjoner for regimeendring (Libya og Syria), alt dette for å fremme det noen²⁸ har kalt «en kamp i lojalitet til menneskeheten».

Men i perioder med store forskyvninger i de globale maktforhold vil den gjeldende inndeling i etablerte innflytelsessfærer virke lite avskrekkende, men heller provoserende på sivilisasjonsbærende nasjoner som Kina og India, eller Russland og Tyrkia som nå (i egne øyne) ser sin gjenreisning av velstand og makt. Slik praksis undergraver innflytelsessfærenes hensikt som er å beskytte statenes sikkerhet, deres politiske kultur og den fred innenlands som ligger til grunn for deres eksistens. Den amerikanske, en gang så mono-

littiske innflytelsessfære, er under angrep nå som andre nasjoner motsetter seg at Amerika dominerer deres territorium og praksiser. De utfordrer USA på alle områder unntatt det politisk-militære. Det som en gang var en entydig verdensorden, ser nå ut til å bli erstattet av en samling av regionale innflytelsessfærer som dels overlapper hverandre i flere dimensjoner, politisk, økonomisk, teknologisk, militært og i formidlingen av informasjon.

Konklusjon

De tidligste imperiene var militære, grunnlagt ved erobring, deretter handelsimperier som utviklet kontroll over store områder som India og Indonesia. Noen innflytelsessfærer dreide seg primært om å nekte andre makter innflytelse i områder som var av strategisk interesse for dem som påberopte seg dem. Nå er det vanlig at innflytelsessfærer søker en tilstrekkelig eksklusiv enerett til å kreve lydighet og bruke makt til å hindre de beslutninger som de underordnede landene innenfor disse sfærene gjør i militære, økonomiske, teknologiske, informasjonsstrategiske eller politiske saker. USAs globale innflytelsessfære er omfattende, men av dette eksklusive slag. Den blir nå, gjennom framveksten av andre økonomier med innovasjonskraft og nye informasjonssystemer, utfordret i ulike regioner og globalt. Rivaliseringen mellom de største stormaktene bestemmer fortsatt deres strategiske beslutninger i den hensikt å forsvare eller utvide arenaene hvor de praktiserer sin overlegenhet. Men regionale stormakter har sine egne meninger om dette, og har framgang i så måte. USAs verdensomspennende framgang og globale innflytelsessfære er med sine konflikter i det tredje tiåret i det 21. århundre utfordret av dets utpekte fiender, særlig Russland og Kina:

- Latin-Amerika bygger nye relasjoner med Kina og Russland, Iran og Tyrkia uten å bry seg om Monroe-doktrinen.
- I Asia-Stillehavsområdet foreslår Kina «en ny type relasjoner mellom stormakter» som vil gi landet en tydelig rolle i hvordan regionen vil bli organisert og styrt. Så lenge enighet om en slik ordening ikke er etablert, undersøker Kina om det vil være mulig å tvinge Taiwan ut av USAs innflytelsessfære og integrere det med Kina på fastlandet.²⁹
- I Europa insisterer Russland på – som et minstekrav – at Ukraina ikke blir en del av USAs innflytelsessfære gjennom NATO, og krever at USAs begrenser sin sfære til trusler fra umiddelbare naboland. Som et maksimum krever Russland at Ukraina innlemmes i en gjenreist, brei russisk innflytelsessfære.
- I Midt-Østen blir tidligere stormakters innflytelsessfærer, inkludert USAs 60 års lange ledende rolle, utfordret av islamisme og nasjonalisme og åpner for en regional dynamikk drevet av religiøs og geopolitisk rivalisering.

- I Afrika skjer det regionale endringer. Med fransk tilbaketrekning fra islamisters angrep i *Françafrique*, etablerer Nigeria en regional orden gjennom Economic Community of Western African States (ECOWAS). Sør-Afrika har en dominerende innflytelse over sine naboer, og nye innflytelsessfærer oppstår.
- USAs globale dominans i media er i stor grad undergravd med framveksten av utenlandske konkurrenter, av frastøtende sneversyn, korporativ sensur og en økende selvopptatthet av interne forhold. Dets globale informasjonsdominans blir utfordret av lokalt støttet sosiale media og framveksten av nasjonalt avgrensede mediesoner i land som Kina og Iran. Dette er strategiske utviklingstrekk med store konsekvenser for global fred og utvikling. Å nekte for at innflytelsessfærer har stor betydning med en viktig funksjon, verken fjerner dem, takler dem eller påskynder at de forsvinner. Å forstå hva som står på spill er nødvendig for å kunne håndtere effektivt konflikter mellom stormakter. Innflytelsessfærer har alltid vært integrert i konkurransen mellom stormakter. De har forskjellige mål og konsekvenser i de ulike områder de påvirker. De skaper for øyeblikket mer uro og konflikt enn tilbakeholdenhet.

<https://chasfreeman.net/about-spheres-of-influence/>

Oversatt fra engelsk av Hans Ebbing.³⁰

Artikkelen er ikke fagfelleurdert.

NOTER

- 1) <https://www.rferl.org/a/u-s-doesn-t-accept-spheres-of-influence-blinken-says-in-comments-aimed-at-russia/31241682.html>
- 2) <https://grahamefuller.com/washington-denies-reality-of-spheres-of-influence-a-new-pinnacle-of-hypocrisy/> Graham E. Fuller, 6. februar 2022: «Biden-administrasjonen avga nylig en utrolig naiv uttalelse – en omskriving av historien og de internasjonale relasjoners natur – da Blinken kunne informere Moskva om at 'innflytelsessfærer skulle kastes på historiens søppelhaug'. Følgelig kan ikke Ukraina ligge innenfor Russlands sikkerhets- og innflytelsessfære. ... Faktum er at hele historien om Amerikas utenrikspolitikk ikke er noe annet enn en øvelse i å praktisere 'innflytelsessfærer' ... Verden liker kanskje ikke å anerkjenne at stormakter har innflytelsessfærer, men alle vet at de er der.»
- 3) Oversetterens anmerkning (O.a.): Freeman sikter her til den «Westfalske statsorden» som kom i stand ved 30-årskrigenes slutt 1648 og la grunnlag for et europeisk statssystem. Som en illustrerende kontrast til dette viser Freeman til den kinesiske imperiale orden i en egen fotnote (note 7 i originaldokumentet): «Det kinesiske imperium utgjorde et tyngdepunkt for en hierarkisk orden av andre nasjoner. Men det ga det ikke en innflytelsessfære i ordets moderne betydning. Det dreide seg snarere om en statlig hierarkisk orden for skatteinnkreving ('tributary state system'), som kanskje kan beskrives som en 'krets av underdanig respekt' ('circle of deference'), altså ikke om en konkurranse om hegemoni mellom prinsipielt likeverdige stater. Det fantes rett

- og slett ingen konkurrent til Kina. I Asia var innflytelsessfærer snarere et *fremmed* fenomen, innført av europeere, amerikanere og seinere av japansk imperialisme, rettet *mot* Kina, ikke *fra* Kina».
- 4) Etter president James Monroe, formulert i en adresse til Kongressen i 1823, der europeiske stater blir advart om at USA ikke vil tolerere flere forsøk på å kolonisere Amerika eller innsette «puppet monarchs».
 - 5) Roosevelt-presiseringen (Roosevelt Corollary) fra 1904 fulgte opp Monroe-doktrinen, som først passivt nektet andre staters innblanding i den vestlige hemisfære, ved nå å omdanne den til en *uttalt stadfestelse* av USAs *aktivt søkende* dominans over hele hemisfæren (Nord- og Sør-Amerika).
 - 6) Den klassiske framstillingen av et slikt system er Henry A. Kissingers *A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problems of Peace 1812-22* (1957).
 - 7) O.a.: Merk distinksjonen Freeman her gjør mellom *innflytelsessfærer* og de *interesser* som innflytelsessfærer *tjener*. De mest typiske interesser som innflytelsessfærene tjener og åpner opp for er selvsagt de økonomiske, gjerne i kombinasjon med militærstrategiske interesser etc.. I praksis flyter politisk og andre former for makt (økonomisk, militær, ideologisk osv.) sammen. Begrepet om *interessesfærer* uttrykker ofte denne sammenkoplingen. Men for å forstå den moderne, imperialistiske dynamikken, er det nødvendig å skille *begrepsmessig* mellom de ulike nivåene i den.
 - 8) O.a.: Merk at dette var skrevet før Finland søkte om medlemskap i NATO.
 - 9) <https://gaic.info/history/the-world-war-ii-latin-american-internment-program/> og <https://www.latinousa.org/2014/06/13/japanese-peruvian-internment-camps/>
 - 10) O.a.: Freeman framhever her NATOs defensive rolle *internt* i Europa fra 1949. Men etableringen av NATO sikret samtidig USA europeisk ryggdekning for sin rolle i Korea-krigen 1950-53 og som førte til at Sør-Korea kom inn i USAs innflytelsessfære. Dette var en offensiv sideeffekt av NATO. Som følge av Sovjetunionens forsvinning i 1991 kunne USA/NATO trygt bombe Serbia i 1999.
 - 11) Ingen stormakter har forsøkt å intervensere overfor India ved å påtvinge det en annen politikk i regionen. Ingen utfordret India da det underla seg Bhutan, annekterte Goa eller Sikkim, skilte Bangladesh fra Vest-Pakistan, blokkerte Nepal eller grep inn mot kuppet på Maldivene. På den andre side har ingen stor sjømakt akseptert Indias gjentatte krav om førsterett til Det indiske hav. – USAs klossete politikk i Midt-Østen og på Den arabiske halvøy åpnet for økt iransk innflytelse politisk og militært. Både Israel og Saudi-Arabia føler seg nå omringet av en iransk innflytelsessfære. For Australia se <https://www.australianforeignaffairs.com/essay/2019/07/our-sphere-of-influence>
 - 12) Et interessant moteksempel er The Association of Southeast Asian Nations, ASEAN. Regjeringene i Indonesia, Malaysia, Filippinene, Singapore og Thailand grunnla ASEAN i 1967 for å fremme fred og sikkerhet i Sør-Øst Asia og for å framskynde økonomisk utvikling til tross for krigene i Indokina mellom USA og styrker som ble støttet av Kina og Sovjetunionen. Etter kommunistiske seire der i 1975 (Vietnam, Kambodsja, Laos) støttet ASEAN sine medlemmer i å tilpasse seg de nye maktforholdene og til å ta opp i seg Brunei, Vietnam, Laos, Myanmar og Kambodsja. I dag virker ASEAN til at dets medlemmer unngår å bli trukket inn i noen av stormakters innflytelsessfærer som konkurrerer om strategisk overtak i Asia. (O.a.: Jf. også ASEANs rolle i Ukraina-krisen, der ASEAN verken støtter USA eller Russland.)

- 13) Se «NATO Expansion: What Yeltsin Heard» og referansen til National Security Archive documents: documents at <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/russia-programs/2018-03-16/nato-expansion-what-yeltsin-heard>
- 14) O.a.: Freemans essay er datert 6. mars 2022, før USAs og NATOs omfattende militærhjelp til Ukraina seinere som fikk innvirkning på den videre krigføring.
- 15) O.a.: «Den europeiske konserten» (The Concert of Europe) var betegnelsen på stormaktenes evne til å finne en maktbalanse med (stort sett) ordnete grenser landene i mellom og gjensidig anerkjennelse av deres innflytelsessfærer i perioden 1815-1914.
- 16) <https://www.usip.org/publications/2021/02/what-russias-endgame-syria>.
- 17) Den brutale militære undertrykkelsen av student- og arbeideropprøret på Tiananmen- plassen i Beijing og andre steder i Kina i 1989 satte menneskeretter i fokus for forholdet til USA på et tidspunkt da USA følte seg allmechtig. I mellomtiden var Taiwan, som hadde vært et diktatur, blitt demokratisert og gjorde det mer lønnsomt for amerikansk politikk å fremme demokrati utenlands.
- 18) <https://www.nytimes.com/1992/03/08/world/us-strategy-plan-calls-for-insuring-no-rivals-develop.html> O.a.: Freeman sikter her til det som seinere er blitt kalt Wolfowitz-doktrinen etter undersekretær i utenriksdepartementet Paul Wolfowitz. Se innledningen til dette nr. av *Vardøger*.
- 19) O.a.: USA var først innstilt på at den seirende Folkerepublikken Kina i 1949 skulle overta Taiwan der den tapende, nasjonalistiske part med Chiang Kai-shek hadde søkt tilflukt, men ombestemte seg under opptakten til Korea-krigen i juni 1950 og sendte Den 7. flåte inn i Taiwan-stredet.
- 20) O.a.: Se også diskusjonen om Finnlands bevæpnede nøytralitet ovenfor. – Freeman tenker her på den offisielle, norske basepolitikken, så lenge den varte fram mot 2014. Han er nok ikke helt oppdatert på det som har skjedd seinere. USA har siden 1970-tallet dessuten hatt våpenlagre i Norge, uten at det har vært offentlig kjent hva slags våpen-/utstyr disse kan inneholde. I 2014 utgjorde disse lagrene til sammen 23000 kvm i ymse fjellhaller. (*Dagens Næringsliv* 14.08. 2014). Norge har siden 2017 dessuten åpnet for at USA kan ha inntil 700 amerikanske, kampklare tropper til enhver tid på basene på Værnes og i Sætermoen på rullerende basis, altså omtrent samme antall kampklare norske tropper til enhver tid (jf. Telemarks-bataljonen). 3. juni 2022 vedtok Stortinget en ny tosidig baseavtale med USA som gir USA omfattende rettigheter på norsk territorium, regulert av *amerikansk – ikke norsk – lov*.
- 21) Viktige institusjoner er The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) som Japan forhindret at USA trakk seg ut av, og som både Kina og Storbritannia ønsker å gå inn i. Det omfatter også The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) – en frihandelsorganisasjon mellom 15 land i Asia-Stillehavs-regionen og omfatter Australia, Brunei, Kambodsja, Kina, Indonesia, Japan, Sør-Korea, Laos, Malaysia, Myanmar, New Zealand, Filippinene, Singapore, Thailand og Vietnam.
- 22) I Kina går dette ut på at staten setter de strategiske målsettingene, som den støtter finansielt med sine egne banker. Prosjekter blir utformet både av statlige og private entreprenørselskaper som forholder seg til markedets betingelser og design for å sikre dem lønnsomhet. De statseide selskapene blir vurdert ut fra sin evne til å oppfylle de statlig definerte målsettingene og for sysselsetting som er konsistent med disse. Denne kombinasjonen oppmuntrer til statlig-privat samarbeid som støtter de nasjonale målsettingene.

- 23) Intet annet land definerer sitt nasjonale forsvar med *globalisert* språkbruk. De definerer det tvert om med referanser til *eget hjemland*.
- 24) Ifølge The Cost of War Project, støttet av Watson Institute ved Brown University Se: <https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/-2021/US%20Counterterrorism%20Operations%202018-2020%2C%20Costs%20of%20War.pdf>
- 25) Land eller regioner som er gjenstand for *direkte* – ensidige eller som delvis ensidige – sanksjoner omfatter (men uten å være begrenset til) landene på Balkan, Hvite-Russland, Burma, Burundi, Den sentralafrikanske republikk, Kina, Cuba, Kongos demokratiske republikk, Hong Kong, Iran, Irak, Libanon, Libya, Mali, Nicaragua, Nord-Korea, Somalia, Sudan, Sør-Sudan, Syria, Ukraina (før 24.02.2022, o.a.), Russland, Venezuela, Yemen og Zimbabwe. USAs *indirekte* sanksjoner rammer på avstand kommersiell aktivitet som ikke er en del av USAs økonomiske nettverk og som kan være tillatt etter loven i de involverte land. Amerikanske borgere og enheter må primært rette seg etter amerikansk lov eller bli potensielt straffet etter straffeloven eller privatrett. Sekundære sanksjoner gir personer og enheter fra andre land et valg mellom enten a) gjøre business med USA, eller 2) med den sanksjonerte enheten, men ikke begge samtidig. Måltette sanksjoner hindrer amerikanske borgere i å samhandle med personer eller enheter som i et sanksjonsregime er utpekt av Utenriks- eller Finansdepartementet.
- 26) USA setter nå i verk kontroll av eksport og økonomisk boikott i utlandet. Personer og selskaper i andre land kan ikke lenger eksportere eller gjøre investeringer i land som er gjenstand for amerikanske sanksjoner. Tidligere, for eksempel da arabiske land boikottet Israel, var dette ulovlig i henhold til internasjonal lov, slik USA da forstod den.
- 27) USA utsteder eksportkontroll og økonomisk boikott utenfor egne grenser. Personer og selskaper i andre land blir da hindret i investeringer i og eksport til de land som straffes av USA. Tidligere – som i tilfellet med Saudi-Arabias boikott av Israel – hevdet USA derimot at slik praksis var ulovlig etter internasjonal lov.
- 28) Formuleringen «contest for the allegiance of humanity» stammer fra Henry Kissinger 1956 i et forsøk på å definere hva den kalde krigen gikk ut på. (Derek Bryant Tweet 24.januar 2022.)
- 29) Spørsmålet om Taiwan – hva slags politisk forhold det skal ha til resten av Kina – er ikke et spørsmål bare om kinesisk nasjonalisme. For Kina (men mindre overbevisende for USA) er dette en *geostrategisk* sak (o.a.: på grunn av Taiwans strategiske beliggenhet for Kinas langsiktige sikkerhet).

³⁰ Originalversjonen av Freemans artikkel har preg av teser der den historiske empirien som illustrerer hans poenger, er lagt til 90 fotnoter. Av hensyn til lesbarhet i en norsk kontekst har jeg integrert disse fotnotene med hovedteksten. Noen få fotnoter er beholdt i sin opprinnelige form, noen få innkortet eller sløyfet.